

Editör:
Doç. Dr. Abdulhalim ÇELİK

**21.Yüzyıl Türkiye'sinde:
Eşitsizlikler, Eğitim ve
Sosyal Politika**



FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2024

Aralık 2024

ISBN: 978-625-6134-87-4

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN



Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

TAKDİM

Eğitim, toplumsal ilerlemenin bir aracı olarak kabul edilmektedir ve eğitimi iyileştirme çabalarının çoğu, toplumsal fırsatları eşitleme ve bireysel geçim kaynaklarını geliştirme idealine dayanmaktadır. Modern ekonomilerde, insanların geçim kaynakları büyük ölçüde eğitim yoluyla edinilen becerilere dayanmaktadır. Bu tür becerilerin önemi zamanla giderek artmıştır. On dokuzuncu yüzyılın başlarında çok az çocuk resmi eğitim alabilirken, günümüzde yüksek gelirli ülkelerdeki çocukların büyük bir kısmı eğitimlerine yükseköğrenim yoluyla devam etmekte ve hayatlarının önemli bir bölümünü eğitimde geçirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise, cinsiyet, kentsel ve kırsal alanlarda yaşamak, eğitime erişim ve öğretim koşullarındaki kalite açısından eşsizlikler barındırmaya devam etmektedir.

Eğitimin toplumsal hareketliliği teşvik etme noktasında önemli bir mekanizma olduğu tartışılmaz. Ancak, birçok ülkede eğitimin artan maliyetleri, bu hareketliliği engelleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak ailelerin gelirlerinin büyük bir kısmını eğitim masraflarına tahsis etmeleri, artık yaygın bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, ailelerin dönemsel olarak daha da yoksullaşmalarına neden olmaktadır. Bu tercihin sürdürülebilirliği noktasında çoğu ailede karşılaşılan ciddi sorunlar, bir kısır döngüye yol açmakta ve söz konusu ailelerin yoksulluktan kurtulmalarını ve geçim kaynaklarını iyileştirmelerini engellemektedir.

Nitelikli eğitimin erişilebilir olması ve nüfusun bütün kesimlerine açık olması, iktisadın en önemli sorunsalı olan kaynakların etkin kullanımını açısından çok önem arz etmektedir. Bir ekonominin en önemli hedeflerinden olan verimlilik, ancak nitelikli çalışanlarla mümkündür. Çağımızın en önemli gündemlerinden biri olarak kabul edilen

sürdürülebilirlik, yani kaynakları israf etmeme, yeniden kullanarak bereketlendirme politikası, eğitimsiz düşünülemez. Türkiye'nin eğitim konusunda ulaştığı nokta da görmezden gelinemez. Birleşmiş Milletler tarafından sürdürülebilirlik gündemi altında sunulan 17 başıktan biri olan Kaliteli Eğitim dünya sıralamalarında, ilk 50'de yedi (7) Türk üniversitesinin yer alması, bahsettiğim bu yükselişin bir sonucu, bu gayretin bir tezahürüdür.

Değerli meslektaşım, Doç. Dr Abdulhalim ÇELİK'in editörlüğünde hazırlanan “*21.Yüzyıl Türkiye'sinde: Eşitsizlikler, Eğitim ve Sosyal Politika*” isimli çalışmanın sadece bugüne değil, geleceğe de hitap edecek şekilde alana katkı sağladığını görüyor, söz konusu alanda gerçekleştirilen çalışmalara önemli bir kaynak teşkil edeceğine inanıyorum. Çünkü akademisyenin temel mükellefiyetlerinden birisi toplumu aydınlatmaktır. Akademisyen doğruluğu, geçerliliği olmayan şeyler söyleyemez. Akademisyen o konuda en son gelinen noktayı bilir ve bu noktanın ötesine geçerek, sağlıklı güvenilir bilimsel metotlarla çizeceği gelecek perspektifiyle topluma ve politika yapıcılara ışık tutar. Doç. Dr. Abdulhalim Çelik yakından tanık olduğum maharetiyle ve hassasiyetiyle alanında söz sahibi akademisyenleri bir araya getirerek, bu mühim konuda yapılan sağlıklı tespitleri ve iyileştirmeye muhtaç konularda hangi adımların atılması gerektiğini ilgililerin ve politika yapıcıların hizmetine sunuyor. Çalışma hiç şüphesiz her okuyana faydalı olacaktır.

Kendisine ve emeği geçem akademisyenlere teşekkür ediyorum, nice baskılar diliyorum.

Prof. Dr. Yaşar BÜLBÜL

ÖN SÖZ

21.yüzyılda teknolojik, ekonomik ve sosyal değişme ve gelişmelerin yaşandığı bir bilgi çağında yaşıyoruz. Bu zamanda, eğitim bireyler ve toplumların kalkınması ve refahı için stratejik bir araç haline gelmiştir. Eğitime, bilginin üretildiği ve kullanıldığı bir alan; eşitsizlikleri ortadan kaldıran, fırsatları çoğaltan, adalet ve mutluluğa götüren bir güç olarak bakabiliriz. Eğitime günümüzde herkesin daha çok ihtiyacı vardır. Sürdürülebilir kalkınmanın anahtarı olarak toplumsal ilerlemeyi ve bireysel gelişimi gerçekleştirmemizde bize yardımcı olmaktadır. Yoksulluğu önlemenin, bölgeler arası eşitsizlikleri azaltmanın, dijital uçurumu kapatmanın ve içinden geçtiğimiz kriz ve felaketlerin etkilerini hafifletmenin yolu da eğitimden geçmektedir.

Eğitim, bir insan hakkı ve adalet bir talebidir ve bunu gerçekleştirmenin yolu da herkes için erişilebilir ve kaliteli bir eğitim sağlamakla mümkün olabilir. Bugün, eğitim sistemlerini sağlam temellere oturtan ülkeler, istikrarlı ve ileriye dönük bir vizyonla geleceklerini inşa etmektedirler. Öte yandan, eğitimde kalkınma ve adalet eksikliği yaşayan ülkeler ise bu döngüyü kıramamakta ve kalkınmaları mümkün olamamaktadır. Bu nedenle, geri kalmış ülkelerin gelişme fırsatını yakalamaları için eğitim sistemlerini uluslararası standartlara uygun hale getirmeleri ve politikalarını yeniden gözden geçirmeleri gerekmektedir.

Türkiye'nin genç ve dinamik bir nüfusa sahip olmasına rağmen, eğitimde arzulanan ideal sisteme ve başarılı politikalara henüz ulaşabildiğini söylemek güçtür. Türkiye'de bölgeler arası eşitsizlikler, kadınların eğitimde karşılaştığı zorluklar, eğitim kalitesinin düşüklüğü ve değişim ve yeniliğe direnç gibi eğitimdeki sorunlar yapısal hale gelmiştir. Eğitime sık sık yapılan müdahaleler, hedeflere ulaşılmasını, eğitim ihtiyacının karşılanmasını ve eğitim adaletinin gerçekleştirilmesini

engellemektedir. Türkiye, 21.yüzyılda vatandaşlarının maddi ve manevi refahı ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için eğitimde eşitsizlikleri ortadan kaldırıp toplumsal eşitliği sağlamak ve eğitimde adaleti gerçekleştirmek için sosyal bir devlet olarak yeni sosyal politikalarla eğitime erişimi, eğitim kalitesini ve teknoloji paylaşımını artırmak, adil gelir dağılımını ve gelir güvencesini sağlamak ve yoksulluğu önlemek durumundadır.

Bu kitap, eğitimde fırsat eşitsizliklerinden fırsat eşitliğine geçişi konu edinmekte ve Türkiye'nin eğitim sisteminin sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunmakla birlikte kapsamlı bir rehber niteliğini taşımaktadır. Eğitim dünyasına, politikacılara ve kitapseverlere bir katkı sağlamayı hedefleyen bu eserin müellifleri olarak eğitim camiasına armağan ediyoruz.

Doç. Dr. Abdulhalim Çelik Darıca, 2024

KİTAP TANITIMI

21.Yüzyıl Türkiye'sinde: Eşitsizlikler, Eğitim ve Sosyal Politika

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	III
ÖN SÖZ	V
GİRİŞ	1
GELİR EŞİTSİZLİĞİ: EĞİTİMDE EŞİTLİĞE YÖNELİK BİR TEHDİT	11
<i>Ayşe Şeyma TURGUT ARIKAN</i>	
GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE ERKEN EĞİTİM FIRSATLARI	37
<i>Gökçe CEREV</i> <i>Gülnihal TUNCEL</i>	
GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EĞİTİM İLİŞKİSİ: SOSYAL ADALET AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME	69
<i>Abdulkadir ŞENKAL</i>	
EKONOMİK GÜÇ VE EĞİTİMDE AYRICALIK	105
<i>Hasan ALPAGO</i>	
EĞİTİMDE EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASINDA SOSYAL YARDIMLAR: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	125
<i>Müslüm ENGİN</i>	

AİLENİN EĞİTİMDEKİ ROLÜ VE ÇOCUKLARIN GELİŞİMİNE KATKILARI	161
<i>Yavuz ASLAN</i>	
EĞİTİMDE EŞİTSİZLİK VE EĞİTİM-İSTİHDAM UYUMSUZLUĞU.....	181
<i>Zahide PEKER</i>	
KADINLARIN EĞİTİMİ VE İSTİHDAMLA İLGİLİ ZORLUKLARI.....	207
<i>Emel İŞTAR IŞIKLI</i> <i>Ömer Faruk IŞIKLI</i>	
TOPLUMSAL CİNSİYET VE EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTSİZLİĞİ..	241
<i>Büşra YÜKSEL GÜNGÖR.....</i>	241
SOSYAL YAPI, EĞİTİM VE EŞİTSİZLİK ÜZERİNE	273
<i>Muhsin HALİS</i>	
ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMADA ROLÜ	297
<i>Pelin KARADUMAN</i>	
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK EĞİTİM POLİTİKALARI	323
<i>İsmail EROL</i>	
KÜRESEL VE TÜRKİYE PERSPEKTİFİNDE EĞİTİMDE EŞİTSİZLİKLER	355
<i>Abdulhalim ÇELİK</i>	
TÜRKİYE'DE MESLEKİ EĞİTİMİN İSTİHDAM EDİLEBİLİRLİĞİ ARTIRMADAKİ ETKİNLİĞİ.....	399
<i>Rümeysa ÇELİK</i>	

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMİN KİTLESELLEŞMESİNİN ARTAN OKUL TERKİ VE DEVLET ÖNCÜLÜĞÜNDE UZUN VADELİ BORÇLANMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	423
<i>Buse EREN</i>	
ÖZEL OKULLAR VE EĞİTİMDEKİ SOSYAL ADALET TARTIŞMALARI	469
<i>Hakan YAĞCI</i>	
OSMANLI KLASİK DÖNEMİNDE SİVİL TOPLUM UNSURLARI VE EĞİTİM ÖĞRETİM FAALİYETLERİNDEKİ YERİ	499
<i>Ayşe AKSU</i>	
TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E SİVİL TOPLUM UNSURLARI VE MODERN EĞİTİM KURUMLARINA ETKİLERİ	537
<i>Ayşe AKSU</i>	
CUMHURİYET DÖNEMİ SİVİL TOPLUM İNŞASI VE EĞİTİM ANLAYIŞI	609
<i>Ayşe AKSU</i>	

GİRİŞ

21.yüzyıla geçerken teknolojik ilerlemeler ve sosyal dönüşümler hız kazanmış, bireylerin pek çok imkana daha kolay erişebildiği bir çağ başlamıştır. Ancak bu gelişmeler aynı zamanda gelir ve servet eşitsizliği, temel hizmetlere erişimdeki adaletsizlikler ve yeni fırsatlara ulaşmada karşılaşılan eşitsizlikler gibi sorunları da derinleştirmiştir. Küreselleşme, dijitalleşme ve pandemi süreci, toplumsal sorunların çözümünde eğitim reformlarının ve sosyal politikaların birbiriyle uyum içinde yürütülmesinin önemini net bir şekilde ortaya koymuştur. Eğitim ve sosyal politikaların entegre edilmesi, sadece ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmaz aynı zamanda özgürlük ve adaletin tesis edilmesine de önemli bir katkı sağlar.

Amartya Sen'in özgürlük tanımı ve John Rawls'un farklılık ilkesi, toplumsal eşitliği sağlamada birbirini tamamlar niteliktedir. Rawls, toplumsal kaynakların dağıtımında en dezavantajlı bireylerin yararına olacak şekilde bir düzenleme önerirken¹, Sen özgürlüklerin genişletilmesinin bireylerin toplumsal hayata tam katılımını mümkün kıldığını savunur². Eğitim ve sosyal politikaların bireylere sunduğu fırsatların eşitliği, bu iki teorinin birleştiği ortak bir noktadır. Bu iki yaklaşım, eğitim ve sosyal politikaların yalnızca fırsatlar yaratmakla kalmayıp bireylerin bu fırsatları etkili bir şekilde kullanmalarını sağlayacak ortamı ve desteği sunması gerektiğine işaret eder. Eğitimde fırsat eşitliği bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmeleri ve topluma aktif bir şekilde katılabilmeleri için gereklidir.

¹ Rawls, J. (1971). A Theory of Justice. Harvard University Press.

² Sen, A. (1999). Development as Freedom. Anchor Books.

Dijital teknolojiler bireylerin bilgiye hızlı erişimini sağlamak ve toplumsal katılımı artırmak için önemli bir araç haline gelmiştir. Ancak bu avantajlar herkes için eşit derecede erişilebilir değildir. Günümüzde birçok iş eğitim ve sosyal etkileşim, dijital becerileri zorunlu kılmakta ve internet erişimini gerektirmektedir. Sosyal medya platformlarının kullanılmaması, bireylerin toplumsal ilişkilerini zayıflatabilir ve sosyal etkinliklerden uzak kalmalarına neden olabilir. Bu nedenle dijital medya, bir işçi, girişimci, öğrenci, tüketici ya da vatandaş olarak katılım sağlamak için giderek daha gerekli hale gelmektedir. Dijital uçurum ise bu fırsatlara erişimdeki eşitsizliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve toplumsal adaleti tehdit etmektedir.³³

21.yüzyılda göçmenlerin yaşadığı zorluklar, uzaktan eğitim, iklim değişikliği ve pandemi gibi küresel krizler hem dünyada hem de Türkiye’de bölgesel ve uluslararası gelişmişlik farklarını, kültürel farklılıkları, kadınların karşılaştığı eşitsizlikleri, yoksulluğu ve açlığı daha da derinleştirmiştir. Özellikle Türkiye gibi hem göç alan hem de çeşitli sosyoekonomik dengesizliklere sahip ülkelerde, bu sorunlar sürdürülebilir kalkınmayı, eğitim sistemlerini, bireylerin özgürlüklerini ve toplumsal adaleti tehdit etmektedir.

Özellikle özel gereksinimli bireyler gibi dezavantajlı gruplar, eğitim ve sosyal politikaların merkezinde yer almalıdır. Türkiye’nin demografik yapısı ve eğitimde fırsat eşitliği sorunları göz önünde bulundurularak, eğitim planlaması yalnızca mevcut ihtiyaçları karşılamakla sınırlı kalmamalı; aynı zamanda gelecekte yaşanacak toplumsal dönüşümleri de kapsamalıdır. İnsanların yaşlılık dönemlerini, temel hizmetlere erişimini, özgürlüklerini ve dijital hayatın yeni dinamiklerini dikkate alan stratejiler geliştirilmelidir. Bu doğrultuda eğitim ve sosyal politikaların adil ve kapsayıcı stratejilerle ele alınması zorunludur.

Türkiye’nin bölgesel farklılıklarını gidermeyi hedefleyen ve dezavantajlı grupların toplumsal hayata eşit katılımını destekleyen sosyal

³³ Van Dijk, J. A. G. M., & Van Deursen, A. J. A. M. (2014). Digital Skills: Unlocking the Information Society. Palgrave Macmillan.

içermeyi teşvik eden politikalar, sosyal diyalog ve iş birliği mekanizmalarına dayanmalıdır. Eğitim, yalnızca bireylerin potansiyellerini geliştirmek için değil; aynı zamanda toplumsal uyum, sosyal adalet ve yoksulluğun azaltılması için de kritik bir araçtır.

Bu kitap, Türkiye’de eğitim politikaları, toplumsal eşitsizlikler ve sosyal adalet temalarını kapsayan geniş bir çerçevede ele alınmıştır. Kitapta, eğitim politikalarının toplumsal sınıflar, gelir grupları, toplumsal cinsiyet ve dijital teknolojilerle olan ilişkisi incelenmektedir. Dezavantajlı gruplar, eğitimde karşılaştıkları zorluklar ve sosyal politikaların bu gruplar üzerindeki etkisi kitapta önemli bir yer tutmaktadır. Bu çerçevede, kitap eşitlik ve kapsayıcılık odaklı stratejiler geliştirmeyi hedeflemekte; eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının bireylerin özgürleşmesine, topluma katılımına ve ekonomik büyümeye olan katkılarını vurgulamaktadır. Kitapta işlenen ana başlıklar, eğitim ve sosyal politikaların etkileşimini derinlemesine inceleyerek, adalet ve sürdürülebilir kalkınma perspektifinde çözüm önerileri sunmaktadır.

Ayşe Şeyma TURGUT ARIKAN, “Gelir Eşitsizliği: Eğitimde Eşitliğe Yönelik Bir Tehdit” başlıklı bölümde, gelir eşitsizliğinin eğitimdeki eşitsizliğe etkilerini ve bu eşitsizliğin birey, aile ve toplum üzerindeki yansımalarını literatür taramaları ışığında incelemiştir. Ayrıca, toplumsal sorunların çözümü ve eğitimde eşitsizliğin azaltılmasına yönelik öneriler sunmuştur. Sonuç olarak, eğitimde fırsat eşitliğinin toplumsal adaletin ve ekonomik kalkınmanın temel taşlarından biri olduğunu vurgulamış; bu doğrultuda gelir eşitsizliğinin olumsuz etkilerini azaltacak kapsamlı ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Gökçe CEREV ve Gülnihal TUNCEL, “Gelir Eşitsizliği ve Erken Eğitim Fırsatları” başlıklı bölümde, gelir eşitsizliği ile erken eğitim fırsatları arasındaki ilişkiyi hem dünya genelinden hem de Türkiye’den örneklerle ele almaktadır. Yazarlar, devletlerin tüm vatandaşlarına ücretsiz ve eşit nitelikte eğitim sunmasının, gelir eşitsizliği ve yoksulluğun azalmasına olanak sağlayacağını, bireylerin vasıflı ve

verimli çalışma fırsatlarına erişmelerine katkı sunacağını ve bunun da ülke ekonomisi ile gelişimine pozitif bir etki yaratacağını ifade etmişlerdir.

Abdulkadir ŞENKAL, “Gelir Eşitsizliği ve Eğitim İlişkisi: Sosyal Adalet Açısından Bir Değerlendirme” başlıklı bölümde, eğitim fırsatlarının artması ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi ele almıştır. ŞENKAL, eğitimin yaygınlaştırılmasının yalnızca ekonomik büyümeyi teşvik etmekle kalmayıp, aynı zamanda yoksulluğun nesiller arası aktarımını engellemeye ve fırsat eşitsizliğini azaltmaya yardımcı olabileceğini vurgulamıştır.

Hasan ALPAGO, “Ekonomik Güç ve Eğitimde Ayrıcalık” başlıklı bölümde, bir ülke ekonomisinde eğitimin yerini ve önemini ele alarak, gelir dağılımı ve eğitim fırsatlarından toplumsal açıdan yararlanma koşullarını eşitlik, ayrıcalık ve ekonomik güç bağlamında eleştirel ve bilimsel bir yaklaşımla değerlendirmiştir. Yazar, eğitim sektörünün bir toplumun ekonomik ve sosyal yapısı üzerinde çarpan etkisi yaratan önemli bir güç olduğunu vurgulayarak, toplumun tüm kesimlerinin bu sürece aktif bir şekilde katılmasının hayati önem taşıdığını ifade etmiştir. Ancak, bunun yalnızca eşit koşulların ve bu koşulları destekleyecek altyapının oluşturulmasıyla mümkün olabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, ekonomik güce dayalı eğitim ayrıcalıkları yerine, kamu desteğiyle herkese eşit ve dünya standartlarında eğitim fırsatları sunulması gerektiğini savunmuştur.

Müslüm ENGİN, “Eğitimde Eşitsizliklerin Azaltılmasında Sosyal Yardımlar: Türkiye Örneği” başlıklı bölümde, sosyal yardım politikalarının eğitimdeki eşitsizlikler üzerindeki etkilerini dünya ve Türkiye örnekleriyle ele almakta ve John Rawls’ın “adalet teorisi” temelinde incelemektedir. ENGİN, Türkiye’de son yıllarda artan sosyal yardım politikalarının göçmenler, engelliler, özel eğitime ihtiyacı olanlar, yoksullar ve afetzedeler gibi risk gruplarını gözettiğini, bu yardımların sürdürülebilirliğinin önemini vurgulayarak, eğitim alanındaki yardımların tüm

bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Yavuz ASLAN, “Ailenin Eğitimdeki Rolü ve ocukların Gelişimine Katkıları” başlıklı bölümde, ailelerin çocukların akademik, sosyal ve duygusal gelişim süreçlerindeki rollerini, ebeveyn katılımının etkisini ve aile-okul-toplum iş birliğinin eğitimdeki önemini incelemektedir. Sonuç olarak, yazar, ailelerin eğitimdeki rolünü güçlendirilmesinin, çocukların hem akademik başarılarına hem de sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayan önemli bir adım olduğu sonucuna varmıştır.

Zahide PEKER, “Geleceğe Yönelik Bir Tehdit: Eğitim Eşitsizlikleri erevesinde Eğitim-İş Uyuşmazlığı” başlıklı bölümde, eğitimdeki eşitsizliklerin işgücü piyasasına yansımalarını ve özellikle eğitim-iş uyumsuzluğunun etkilerini incelemektedir. Yazar, eğitimdeki eşitsizliklerin varlığını sürdürdüğüne dikkat çekerek, değişen zaman koşulları, gelişen teknolojiler ve dönüşen istihdam piyasasının, eğitim çıktılarının güncellenmesini zorunlu kıldığını vurgulamaktadır. Genç ve dinamik bir nüfusa sahip Türkiye’nin, eğitime katılım ve eğitim ıktıları açısından uluslararası standartlara uyum sağlaması gerektiğini belirten Peker, eğitim-istihdam uyumsuzluğu sorununun Türkiye için de geçerli olduğuna işaret etmektedir. Hem lke ekonomisinin hem de insan gücünün geleceğe hazırlanabilmesi için beceri kazanımları ve eğitimsel çıktılarının stratejik olarak güncellenmesinin önemini vurgulamaktadır.

Emel İştar IŞIKLI ve mer Faruk IŞIKLI “Kadınların Eğitimi ve İstihdamla İlgili Zorlukları” başlıklı bölümde; kadınların eğitimde ve istihdamda karşılaştıkları zorlukları derinlemesine inceleyerek, iş-aile yaşam çatışmaları, iş sağlığı ve güvenliği, cinsiyet temelli meslek ayrımcılığı, düşük ücretler ve yoksulluk gibi sorunların toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini ele almakta ve bu engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik etkili politikaların geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Yazarlar, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınlara

rın güçlenmesini desteklemek amacıyla kapsamlı reformlar ve etkili politikaların geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

Büşra YÜKSEL GÜNGÖR, “Toplumsal Cinsiyet ve Eğitimde Fırsat Eşitsizliği” başlıklı bölümde; eğitimdeki cinsiyet eşitsizliklerinin bireysel (özellikle kadınlar için) ve toplumsal düzeyde ne tür sonuçlara yol açtığını; eğitim sistemindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini resmi verilerle inceleyerek bu eşitsizliklerin cinsiyet rolleri üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Yazar, eğitimin bir hak olduğu kadar bir sorumluluk olduğunu ve eşit fırsatların sağlanmasının tüm toplumun yararına olacağını savunmakta; eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için öncelikle öğretmen eğitimine ve okul müfredatına cinsiyet eşitliği perspektifinin entegre edilmesi gerektiğini ve bu doğrultuda daha kapsayıcı yöntemlerin uygulanmasının teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Muhsin HALİS, “Sosyal Yapı, Eğitim ve Eşitsizlik Üzerine” başlıklı bölümde; eğitim sisteminin toplumun sosyal yapısı üzerindeki etkisi ve sosyal eşitsizlik ile olan ilişkisini incelemektedir. Eğitim, sosyal tabakalaşmayı destekleyen bir mekanizma olarak ele alınmakta ve farklı sosyolojik teoriler ışığında değerlendirilerek sosyal eşitsizliklerin nasıl yeniden üretildiği analiz edilmektedir. Çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlar, eğitim politikalarının daha adil bir toplumsal yapı inşa etme hedefine ulaşabilmesi için dikkate alınması gereken bir çerçeve sunmaktadır.

Pelin KARADUMAN; “Öğretmenlerin Eğitimde Fırsat Eşitliği Sağlamada Rolü” başlıklı bölümde; eğitimde fırsat eşitliği sağlamada öğretmenlerin rolünü, karşılaşılan zorlukları ve bu konuda alınabilecek önlemleri inceleyerek, uygulanabilir öneriler sunmaktadır. Yazar; öğretmenler, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için öğrencilerini tanıma, çeşitli öğretim yöntemlerini kullanma ve eşitliği yansıtan rol modeller olma yoluyla hem öğrencilerin eğitim hayatını hem de toplumun geleceğini olumlu yönde şekillendirme sorumluluğuna sahip olduğunu ifade etmektedir.

İsmail EROL, “Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Politikaları” başlıklı bölümde; Türkiye’nin tarihsel süreç içerisinde eğitim politikalarının değişimi ve gelişimini incelemektedir. Türk eğitim politikalarının hükümetlere göre ve şahıslara göre değişim göstermeyecek dinamik bir yapıya ihtiyacı olduğunu ve devletin kendi eğitim politikalarını oluştururken eğitimin tüm paydaşlarının katılım sağlayacağı platformlar meydana getirmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Abdulhalim ÇELİK “Küresel ve Türkiye Perspektifinde Eğitimde Eşitsizlikler” başlıklı bölümde; eğitimin sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal eşitlik açısından taşıdığı temel rolü incelemektedir. ÇELİK, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik politikaları, küresel eğilimler ve Türkiye’deki uygulamalar, tarihsel ve güncel bağlamda değerlendirmektedir. Ayrıca dezavantajlı grupların eğitime erişiminde karşılaştıkları engeller, sosyoekonomik eşitsizlikler, bölgesel farklılıklar ve dijitalleşme sürecinin fırsat eşitliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuç olarak ÇELİK, eğitimin, bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmesine ve toplumsal uyumun güçlenmesine olanak sağlayarak eşitlik ve özgürlüklerin teminatı olması gerektiğini, geleceği inşa eden bir süreç olarak eğitimin, toplumların ilerlemesi için en değerli yatırım olma özelliğini sürdürdüğünü ifade etmektedir.

Rümeysa ÇELİK, “Türkiye’de Mesleki Eğitimin İstihdam Edilebilirliği Artırmadaki Etkinliği” başlıklı bölümde hem ulusal hem de uluslararası boyutta sosyoekonomik artıları nedeniyle önem kazanan mesleki eğitimin istihdam üzerindeki etkisini incelemektedir. Türkiye’nin değişen işgücü piyasası taleplerini dikkate alarak mesleki eğitim sisteminin iyileştirilmesi adına yeni politika ve stratejiler oluşturduğunu, özellikle mesleki eğitimin kalitesinin artırılması, teknolojik gelişmeler ve iş dünyasının değişen ihtiyaçları doğrultusunda meslek liselerindeki müfredatların düzenli olarak güncellenmesi, eğitim ile işgücü piyasası arasındaki uyumun sağlanması, mesleki eğitimin toplumdaki algısının olumlu yönde değiştirilmesi ve meslek liselerinin tercih edilir hale getirilmesi hedeflendiğini, belirlenen hedef ve politikaların izlenmesi durumunda, Türkiye’de mesleki eğitim, rasyonel bir zemine sahip olacağını

ve ihtiyaç duyulan nitelikli işgücünün yetiştirilmesi sayesinde mesleki eğitim alanlarının istihdam oranlarının artacağını ifade etmektedir.

Buse EREN, “Türkiye’de Yükseköğretimin Kitleleşmesinin Artan Okul Terki ve Devlet Öncülüğünde Uzun Vadeli Borçlanma Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı bölümde; yükseköğretimin kitleleşmesinin sonuçlarından olan artan öğrenci sayısı ve sağlanan öğrenim kredilerini çok yönlü bir perspektiften değerlendirmektedir. Bu bağlamda Eren, artan öğrenci sayısına ek olarak okul terk oranlarının artışı ve öğrenim kredilerinin öğrenciler için uzun vadeli borçlulukla sonuçlanan etkisini vurgulamakta, ilgili sosyal politika ve yardımların önemini ortaya koymaktadır.

Hakan YAĞCI, “Özel Okullar ve Eğitimdeki Sosyal Adalet Tartışmaları” başlıklı bölümde; Endüstri Devrimi’nden günümüze kadar eğitim sistemindeki dönüşümleri inceleyerek, kamu ve özel eğitimin sosyal adalet üzerindeki etkilerini ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için önerilen politika çözümlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. YAĞCI, kamu eğitimine yapılacak yatırımların artırılmasının, özel okullarda sosyal adaleti destekleyici önlemlerin alınmasının, toplumda daha kapsayıcı ve adil bir eğitim sisteminin oluşturulmasına katkıda bulunacağını, sosyal adaleti güçlendiren bir eğitim sisteminin, bireylerin yaşam kalitesini artırarak, toplumun genel refahını, demokratik yapısını ve sürdürülebilir kalkınmasını olumlu yönde etkileyen bir geleceğin inşa edilmesine olanak tanıyacağını ifade etmektedir.

Ayşe AKSU, bu kitapta yer alan “Osmanlı Klasik Döneminde Sivil Toplum Unsurları ve Eğitim Öğretim Faaliyetlerindeki Yeri,” “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Sivil Toplum Unsurları ve Modern Eğitim Kurumlarına Etkileri” ve “Cumhuriyet Dönemi Sivil Toplum İnşası ve Eğitim Anlayışı” başlıklı üç bölümde Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan süreçte sivil toplum ve eğitim alanındaki dönüşümleri ele almıştır.

İlk bölümde, Osmanlı klasik dönemindeki medrese, tekke ve lonca teşkilatlarının toplumsal, ekonomik ve eğitimsel etkileri incelenmiş; bu yapıların devletle ilişkileri, üzerlerindeki denetim mekanizmaları ve

bağımsız güç unsuru olup olmadıkları değerlendirilmiştir. Yazar, bu kurumların siyasi iktidarın toplumsal bağlarını güçlendiren ve kamu düzenini sürdüren birer köprü olduğunu, ancak Tanzimat sonrası Batılılaşma siyasetiyle bu dengenin gayrimüslimler lehine değiştiğini ve Müslüman kamuoyunun zayıfladığını vurgulamaktadır.

İkinci bölümde, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar merkezi idaredeki değişimlerle paralel olarak modern eğitime geçiş süreci ve yeni sivil toplum unsurlarının ortaya çıkışı ele alınmıştır. Bölümde ayrıca Avrupalı devletlerin baskıları doğrultusunda Müslüman ve gayrimüslimlerin "ortak alanı" olarak düzenlenen modern eğitim kurumlarının etkilerine yer verilmiştir. Tanzimat ve Islahat Fermanlarının getirdiği yapısal dönüşümlerin Osmanlı toplumunda Müslüman ve gayrimüslim kamuoyları arasındaki dengeyi bozduğu, hukuk ve eğitim sisteminde çift başlılık yarattığı, bu süreçlerin ise Cumhuriyet döneminde Batılı eğitim ve hukuk sistemlerinin benimsenmesiyle sonuçlandığı ifade edilmektedir.

Üçüncü bölümde, Türkiye Cumhuriyeti döneminde sivil toplum kuruluşlarının yeri, eski sivil toplum unsurlarının akıbeti ve yeni kurulan merkezin çevre ile ilişkileri ele alınmıştır. Osmanlı'dan miras kalan cemiyet ve teşekküllerin "merkezde toplanması" politikası ile onların yerine ihdas edilen Halkevlerinin hukuki zemini ve işlevleri tartışılmıştır. Günümüzde ise "gönüllü kuruluşlar" tanımına uyan pek çok sivil toplum unsuru, devlet-vatandaş iş birliği çerçevesinde yerel kaynakları kullanarak toplumsal sorunlara çözüm üretmeye yönelik faaliyetleriyle öne çıkmaktadır.

Ayşe AKSU'nun bu üç bölümdeki çalışmaları, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan süreçte sivil toplumun dönüşümünü ve bu dönüşümün eğitimle olan bağlantısını kapsamlı bir şekilde incelemektedir.